

Становище

върху дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор”
на Николай Георгиев Шушулов

на тема

**„Влияние на дигиталния медиум върху стенописта от средата на 90-те години на
XX век до днес – художествени практики”**

от доц. д-р Харалан Александров

Предоставеният дисертационен труд на Николай Георгиев Шушулов на тема „Влияние на дигиталния медиум върху стенописта от средата на 90-те години на XX век до днес – художествени практики”, с научен ръководител проф. д-р Боян Добрев, катедра „Стенопис” на факултет за изящни изкуства на Националната художествена академия, е с обем от 180 страници и се състои от увод, три части, заключение, библиография и приложение с 38 илюстрации.

Дисертационният труд предлага актуален предмет на изследване – анализ на художествената форма на стенописта в контекста на съвременната култура. Обект на изследването са редица структурни трансформации, наблюдавани при тази художествена форма след установяването на дигиталната среда в периода след средата на 1990-те. Теоретичните анализи и изводи са базирани върху богат материал от иновативни художествени практики, използващи формата на стенописта. Подбраните примери, предимно от европейски и американски художници, са съпоставени със знакови примери от практиките на съвременни български художници, интегриращи по иновативен начин формата на стенописта в творчеството си през разглеждания период. Изследваните примери са прецизно систематизирани и задълбочено интерпретирани от различни и допълващи се теоретични перспективи.

В началото на дисертационния труд е разгледан широк исторически период, в чийто контекст са анализирани промените в изкуството през XX век, отключени от авангардните художествени движения. Подчертано е значението на неоавангардни художници като Сол Люит, Даниел Бюрен, Лоуренс Уайнър, Жорж Рус, инициирали деконструирането на формалните конвенции на стенописта, характерни за изкуството през периода на модернизма, и осъществили с концептуалните си художествени практики „мигрирането” на тази художествена форма от архитектурата към контекстуалността и динамиката на мястото в публичното пространство.

Във втората част на изследването са изведени основните тези на автора върху трансформациите на мястото и ролята на стенописта във времето на дигиталния медиум. Възприетата отворена изследователска перспектива позволява разширяването на формалните параметри на стенописта да бъде интерпретирано като онтологично “отместване” на тази художествена форма от архитектурата към съвременното поле на сайт-спесифик изкуството. Тезите на докторанта за промяна на социокултурното възприемане на изкуството и генеалогията на неговото структуриране в публичното пространство са убедително подкрепени с теоретични аргументи, извлечени от трудовете на автори като Ханс Белтинг, Миун Куон, Борис Гройс, Петер Вайбел и др.

Изследвайки аспектите на трансформацията на медийните и времевите характеристики на стенописта, както и тенденциите за нейното хибридизиране с различни художествени форми, дисертационният труд откроява и проблема за невъзможността за ясно дефиниране на границите и параметрите на художествените форми в съвременната ситуация в изкуството, радикализиран след установяването на дигиталната и информационна среда. В тази връзка изследването допринася за разширяване на теоретичната рамка за интрепретация на стенописта като феномен на публичното пространство, разположен в по-широк контекст на културните и социални развития в съвременния свят.

В същностната трета част на дисертационния труд е направен анализ на различни иновативни художествени практики, използващи формата на стенописта. Предложено е теоретичното им обособяване в дискурсите на три принципни модела, структурно изграждащи съвременното поле на стенописта като част от сайт-спесифик арт формите: модел на архитектурна интеграция, модел на художествена интервенция в публичното пространство и модел на интервенция в пространството на галерията и музея. Разгледани са произведения на автори като Сол Люит, Даниел Бюрен, Жорж Рус, Олафур Елиасон, Пае Уайт, Томас Руф, Франц Акерман, Тобиас Ребергер, Сонайс Дивелопмент, Насан Тур сред много други. Паралелно с това изследването разполага изведените принципни модели в полето на българското изкуство от последните двадесет години чрез творби на художници, които използват иновативно стенописта в своите произведения, сред които Недко Солаков, Правдолюб Иванов, Самуил Стоянов, Трансформатори, Боян Добрев, Христо Гелов, Райчо Станев и др.

В центъра на изследователския интерес е не просто динамичното развитие на една традиционна художествена форма, каквато е стенопистта, но и динамиката на едно особено културно отместване: отместването на фокуса от съдържанието на творбата към процеса на нейното пораждање (пресъздване, рециклиране, реконтекстуализиране). Картината допълнително се усложнява от факта, че това отместване на смисловия фокус функционира в напрегнато отношение с имплицитно постулирания зрител (съавтор, потребител) в един интерпретативен контекст, който е от една страна свръх-специфичен и строго локализиран (сайт-спесифик), а от друга все по-отворен и пространствено разколебан (безкрайното размножаване на образите в света на дигиталните медии). Това натрупване на смислови отмествания е заредено със субверсивен и същевременно трансформативен потенциал по отношение на самата идея за художествена творба, по отношение на институцията на “изкуството” и дори по отношение на социалния и културен контекст, в който творбата се разполага и разгръща.

Между значимите приноси на дисертационния труд „Влияние на дигиталния медиум върху стенописта от средата на 90-те години на XX век до днес – художествени практики” бих искал да откроя следните:

1. Изследването адресира значим проблем за стенописта като предефиниране и осъвременяване на нейните медийни граници във времето на дигиталната среда.
2. Изследването предлага принципен структурен модел за изследване на съвременното поле на формата на стенописта.
3. Изследването анализира редица съвременни иновативни художествени практики, интегриращи формата на стенописта, сред които творби на български художници.

Едно от основните предизвикателства на този академичен труд е да намери подходящ език, който да бъде в състояние да опише, анализира и обясни своя предмет в неговата многопластовост и комплексност: концептуално и технологично усложнените визуални внушения, с каквито изобилства експерименталната стенопис от изследвания период. Нещо повече, този език трябва да произведе и удържи понятийна рамка, достатъчно обхватна и гъвкава, за да обнеме и организира в консистентен разказ постмодерната игра със смислите и значенията, която неспирно проблематизира, конфронтира и хибридизира заварените дискурси. Авторът не само приема смело това интелектуално предизвикателство, но с нескрита наслада се отдава на едно възхитително, макар и обречено, усилие да преведа на лингвистичен език дискурса на образите. Резултатът е впечатляващ – един извънредно богат и термнологично софистициран наратив, който се стреми към себенадмогване чрез смело прибягване до чуждици, нелогизми и плеоназми, синтактични и концептуални итерации и пр. На моменти този наратив затруднява неподготвения читател, така както себепораждащата се, автореферираща художествена творба озадачава и провокира зрителя, и по този начин парадоксално постига целта си да предаде онова, което не може да бъде облечено в думи.

В този смисъл тесктът на дисертацията може да се разглежда като своеобразна простомерна творба, в която целенасочено усложнената и отворена структура на езика е поразително изморфна на флуидната и неокончателна структура на феномените, към които който този език реферира – провокативните художествени практики, които неуморно оспорват, разколебават и дори разрушават стереотипните възприятия и установените конвенции, само за да ги реасамблират в нови и изненадващи смислови фигури и радикални внушения.

В заключение смятам, че с предоставения дисертационен труд Николай Шушулов предлага иновативна и оригинална научна разработка на слабо изследван до сега проблем, която представлява безспорен теоретичен принос и открива перспективи за нови изследвания в това поле. Нещо повече – този текст представлява интерес за по-широк кръг изследователи на културните, социални и политически промени в съвременния свят. Изразявам убеждението си, че дисертационния труд категорично отговаря на изискванията за придобиване на научна и образователна степен „Доктор”.